Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta (HE 248/2018)

Hallitussihteeri Ella Särkkä, YM
Ympäristövaliokunta 17.1.2019

Jätelain kaksivaiheinen uudistus

- 1. vaihe: laki jätelain muuttamisesta (445/2018)
  - Rajataan kunnan vastuu yhdyskuntajätehuollossa asumisessa sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvään jätteeseen
  - Kunnan markkinaehtoisten jätehuoltopalvelujen ulosmyyntiraja 5 % ilman 500 000 € rajaa vuoden 2030 alusta lähtien, siihen asti raja 10 %
  - Tulee voimaan 1.1.2019

- 2. vaihe: hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta (HE 248/2018)
  - Jätteiden ja sivuvirtojen tietoalusta ja kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun edellyttämän muun palvelutarjonnan puutteen osoittaminen
  - Täsmennykset kirjanpitoon

Esityksen tausta

- Taustalla jätealaa hiertävä epäselvyys kunnan toissijaisen vastuun (ns. TSV-palvelu) edellyttämän muun palvelutarjonnan puutteen todentamisessa
  - Jätelain mukaan kunnalla on velvollisuus järjestää jätehuolto toissijaisesti muulle kuin kunnan ensisijaiselle vastuulle kuuluvalle jätteelle, jos:
    - jätteen haltija tätä pyytää **yksityisen palvelutarjonnan puutteen vuoksi** ja
    - jäte laadultaan ja määrältään soveltuu kuljetettavaksi tai käsiteltäväksi kunnan jätehuoltojärjestelmässä
  - Palvelutarjonnan puute on koettu TSV-palvelun kriittiseksi edellytykseksi, mutta sen todentaminen on osoittautunut käytännössä vaikeaksi.

- Ratkaisu: luodaan jätteiden ja sivuvirtojen tietoalusta, jonka avulla voidaan todeta palvelutarjonnan puute avoimesti ja läpinäkyvästi
  - Idea syntyi jätelain muuttamisen yhteydessä tehdyssä selvityksessä, joka sisältää aloitteen kansallisesta markkinapaikasta
  - Eduskunta piti jätelain uudistuksen I-vaiheeseen antamassaan lausumassa (EV 42/2018 vp) markkinapaikkaa tärkeänä ja kiirehti sen valmistelua
  - Markkinapaikkaa vastaavaa tietoalustaa ja sitä koskevia säännöksiä alettiin valmistella kesällä 2017

Valtakunnallinen jätteiden ja sivuvirtojen tietoalusta

- Ammattimaiseen käyttöön tarkoitettu sähköinen alusta, jossa voi ilmoittaa ja etsiä tarjolla olevia ja tarvittavia jätteitä, sivuvirtoja sekä näille tarjottavia palveluita

- Palvelutarjonnan puutteen toteaminen tietoalustassa:
  - Jätteen haltija rekisteröityy tietoalustaan ja tekee tarjouspyynnön tarvitsemastaan jätehuoltopalvelusta
  - Jätehuoltoyritykset voivat vastata tarjouspyyntöön asetetussa, vähintään 14 vrk määräajassa
  - Jos tarvittavaa palvelua ei ole kohtuullisesti saatavilla, jätteen haltija ilmoittaa ja perustelee tämän tietoalustaan ja tekee TSV-palvelupyynnön kunnan jätelaitokselle
  - Kunnan jätelaitos näkee palvelutarjonnan puutetta koskevien kriteerien täyttymisen tietoalustassa sekä arvioi jätteen soveltumisen kunnan jätehuoltojärjestelmään
  - Kunnan jätelaitos tekee jätteen haltijan kanssa sopimuksen TSV-palvelusta

- TSV-palvelun läpinäkyvyyden lisäämisen ohella tietoalustan tavoitteena on edistää kiertotaloutta sekä uusien hyödyntämisratkaisujen ja kiertotalousliiketoiminnan kehittymistä

- Tietoalustan omistaisi YM ja ylläpidosta vastaisi Motiva Oy

Esityksen sisältö

- Jätteiden ja sivuvirtojen tietoalusta (=markkinapaikka, 143 a §):
  - TSV-palveluun liittyvän palvelutarjonnan puutteen toteamiseen, tietojen hallintaan ja käsittelyyn, seurantaan ja valvontaan
  - Voidaan käyttää myös muuhun jätteiden ja sivuvirtojen vaihdantaan
  - Ylläpitäjänä Motiva Oy

- Viranomaisten tiedonsaantioikeus (143 b §):
  - Viranomaisilla (kunnan jätehuolto- ja ympäristönsuojeluviranomaiset, ELYt, KKV) oikeus saada tietoalustasta TSV-palvelua koskevia tietoja, jotka ovat välttämättömiä niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi
    - Mahdollistaisi TSV-palvelun aiempaa sujuvamman seurannan ja valvonnan ja loisi tähän uuden työkalun. Viranomaisille ei kuitenkaan erillistä TSV-palvelun seurantavelvoitetta.

- Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu (33 §):
  - Jätteen haltijalle velvollisuus todentaa palvelutarjonnan puute tietoalustassa sekä tehdä kunnan kanssa sopimus TSV-palvelusta, kun kyse on muusta kuin ennalta arvaamattomasta kiireestä johtuvasta TSV-palvelusta, jonka arvo on vähintään 1000 € vuodessa
  - Alle 1000 euron TSV-palvelusta pyyntö kunnan jätelaitokselle kuten nykyisin
  - Kunnan toimitettava olennaiset tiedot sopimuksesta/palvelusta tietoalustaan

Jatkuu…

- Kirjanpitovelvoitteet (44 §):
  - Kunnan lakisääteisten tehtävien ja markkinaehtoisen toiminnan erittelyvelvollisuuden täsmentäminen siten, että tilikausittain erilliset laskelmat tehtävä palveluiden taloudellisen tuloksen lisäksi palveluiden liikevaihdosta

- Kunnan TSV-palvelusta perimä jätemaksu (78 §):
  - TSV-palvelusta perittävä maksu ei saa alittaa kunnan ensisijaisen jätehuoltovelvollisuuden nojalla järjestämästä lajiltaan ja laadultaan vastaavan jätteen jätehuoltopalvelusta perimää jätemaksua

- Voimaantulo 1.1.2020
  - Tietoalustan käyttövelvollisuutta rajaava kynnysarvo olisi 2000 € vuoden 2022 loppuun saakka
  - Tietoalustamenettelyä sovellettaisiin hankintayksiköihin vuoden 2021 alusta
  - Ennen lain voimaantuloa tehdyt sopimukset TSV-palvelusta voimassa sopimuskauden loppuun

Esityksen keskeiset vaikutukset

- Ehdotetut muutokset turvaisivat kilpailuneutraliteetin toteutumista ja edistäisivät kierrätys- ja kiertotalousinnovaatioita ja -investointeja sekä uusien jätehuoltoratkaisujen kehittymistä.

- Tietoalustan käyttö lisäisi jonkin verran TSV-palvelua tarvitsevien jätteen haltijoiden hallinnollista taakkaa. Toisaalta niiden olisi entistä helpompi löytää tarvitsemansa jätehuoltopalvelut.

- Tietoalustan käytöstä kuntien jätelaitoksille aiheutuva hallinnollinen taakka olisi merkittävä lain voimaantulovaiheessa. Siirtymäajat porrastaisivat vaikutusta, lisäksi tietoalustan käyttövelvollisuutta koskeva 1 000 € kynnysarvo rajaisi menettelystä pienimmät jätteen haltijat.
- Tietoalusta johtaisi yksityisen palvelutarjonnan kehittymiseen, mikä vähentäisi TSV-palvelun tarvetta ja kuntien jätelaitoksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

- Viranomaisille ehdotettu tiedonsaantioikeus helpottaisi niille säädettyjen tehtävien hoitamista. Viranomaisilla ei ole aiemmin ollut tarvittavia keinoja TSV-palvelun seurannan ja valvonnan toteuttamiseksi. Tietoalusta loisi tähän uuden työkalun. Viranomaisten valvontatehtävät voisivat lisääntyä tilanteissa, joissa epäillään TSV-palvelun edellytysten täyttymistä.

- Tietoalusta edistäisi kulloinkin tarkoituksenmukaisten käsittelyratkaisujen löytymistä ja vähentäisi siten riskiä jätteen kulkeutumisesta epäasianmukaiseen käsittelyyn. Riskiä saattaisi toisaalta lisätä pk-yrityksien hallinnollisen taakan kasvaminen. Tietoalustan käyttövelvollisuutta koskeva 1 000 € raja ja siirtymäsäännökset kuitenkin rajaisivat menettelyn piiristä pienimmät jätteen haltijat sekä porrastaisivat kunnan TSV-palvelun toimintaedellytyksiin kohdistuvaa vaikutusta.

- Tietoalusta edistäisi julkisten palveluiden digitalisointia.

Asetusluonnos, jäteasetuksen 179/2012 muutos

- Tietoalustassa julkaistavassa tarjouspyynnössä olisi oltava vähintään:
  1. jätteen haltijan nimi ja yhteystiedot;
  2. jätteen laji, laatu ja määrä;
  3. jätteen sijainti;
  4. tarvittava palvelu ja sen kesto;
  5. määräaika tarjousten tekemiselle.
- TSV-palvelupyynnössä olisi myös oltava tieto tietoalustassa tapahtuneesta palveluntarjonnan puutteen todentamisesta.

- Kunnan olisi toimitettava tietoalustaan TSV-sopimuksesta seuraavat tiedot:
  1. sopimuspuolet;
  2. jätteen laji, laatu ja määrä;
  3. jätteen sijainti;
  4. kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun luonne ja kesto;
  5. kunnan toissijaisen jätehuoltopalvelun hinta.
- Kunnan olisi toimitettava tietoalustaan muusta TSV-palvelusta tiedot jätteen määrästä jätelajeittain ja käsittelymenetelmittäin eriteltyinä sekä tiedot annetun palvelun kokonaisarvosta.

- Vireillä oleva kilpailulain muutos (HE 68/2018) sisältää säännökset julkisyhteisön kilpailutilanteessa markkinoilla harjoittaman taloudellisen toiminnan eriyttämistä koskevista vähimmäisvaatimuksista → ei tarpeen antaa asetuksella säännöksiä kirjanpitovelvoitteista.

Alustavalmistelun tilanne

- Hankinta toteutettiin kilpailullisena neuvottelumenettelynä
  - Saatiin 13 tarjousta
  - Neuvottelut 3 tarjoajan kanssa
    - Ratkaisuehdotukset
  - Toteuttajaksi valittiin Solita Oy

- Alustan toteuttaminen alkanut 11/2018
- Pilotointi 02-03/2019
- Käyttöönotto valtakunnallisesti 04/2019

- Hankintakustannukset 2018-19: n. 700 000 €
  - Business Finlandin rahoitus innovatiiviseen kehitysvaiheeseen (max 100 000 €)